סילבוס | קורס "ארץ עיר"

מרכז שנקר לחקר העיצוב בישראל

היחידה להיסטוריה ופילוסופיה של האמנות, העיצוב והטכנולוגיה, שנקר

מבוא

קורס 'ארץ עיר', מתקיים במסגרת היחידה להיסטוריה ופילוסופיה של האמנות העיצוב והטכנולוגיה בשנקר ומיועד לשמש כבסיס למהלך חדשני של קשרי אקדמיה-כיתה. הקורס שמבוסס על אתר אינטרנט ואוסף דיגיטלי הגדול בארץ לעיצוב ביראל, יאפשר לתלמידים ותלמידות בכל רחבי הארץ, הכרות עם התרבות החזותית והחומרית בישראל באמצעות נגישות דיגיטלית במקצוע המוביל, לקראת עבודת גמר בעיצוב בהיקף של 5 י"חל.

דרך הקורס ירכשו התלמידות והתלמידים, כלים ויכולות לאיסוף מידע, זיהוי, מיון, ניתוח ותגובה לסביבתם העכשווית, תוך עיגון עבודתם בהיסטוריה התרבותית-חומרית-טכנולוגית-ייזמית בארץ. הקורס שם דגש על יכולת נסוח שאלות רלוונטיות, למידה עצמאית ואורינות דיגיטלית מרחוק. הקורס מבקש לאפשר צבירת ידע ביקורתית אודות ביטויי התרבות החומרית בסביבה המיידית של התלמידים והתלמידות, דרך ידע אודות שדה העיצוב בישראל. באמצעות פיתוח כלים ומיומנויות אלה, קורס 'ארץ-עיר' יהווה בסיס לכתיבת עבודת חקר בכיתה י"ב אודות שדה עצוב ישראלי - אשר תבדק על ידי בוחן של משרד חינוך. הציון ישתקלל על ידי משרד החינוך עם הציון של שנקר.

ביטוי קשרי אקדמיה-כיתה

בסיום הקורס והצלחה בבחינה, שנקר תזכה את התלמיד.ה ב-4 נק"ז .

על מנת לחשוף את התלמידות והתלמידים לעולם האקדמי באופן מייטבי, שנקר מציעה לבתי הספר המשתתפים בפרויקט להגיע לסיור בן יום אחד להכרות עם המערך האקדמי במהלך שנת הלימודים י"א.

אופן פעילות

הקורס ילווה על ידי צוות המרכז לחקר העיצוב: גלית גאון, ראשת המרכז (מרצה בכירה, תואר שני) , רותם קפלן, מנהלת האוסף, ותום כהן, המנהלת האקדמית של לימודי אוצרות בעיצוב בישראל .

המרכז לחקר העיצוב בשנקר, יעבד ויתאים את חומרי הלמידה הקיימים בקורס 'ארץ עיר' שנלמד בשנקר, ונסמכים על מאגר הדיגיטלי הקיים של אתר המרכז, לתוכניות לימוד לבתי הספר. המרכז יקיים הכשרות מורים הכוללות גם : מידע טקסטואלי, בבליוגרפיה מלווה, מידע חזותי, מערכי שעור וסדנאות ויערוך אותם כך שישמשו את המורה בכיתה. במסגרת הכשרת המורים תתקיים סדנא אודות ביטוי מחקרי במפות מירו והאופן בו ניתן להציג מחקר דרך מפות חשיבה, מפות חקר ומפות ריזומטיות. שימוש במאגר הדיגיטלי, ולוחות המירו, מאפשר לתלמידות והתלמידים ללמוד ידע חדש לפתח כלי מחקר הקשריים וביטוי אישי, טקסטואלי וחזותי.

ביטויים של חומרי הלמידה שהוכנו על ידי שנקר ויעמדו לרשות הקורס - לאחר התאמה

- אתר המרכז - הארכיון הדיגטלי הרחב והעשיר בארץ מונגש לפעילות ומחקר עצמאי
- תיקיות דיגיטליות עם חומרים ייעודים להכנת השעורים וחומרי העשרה נוספים
- תוכנית הכשרה למורים ומורות שיעבדו עם תכני הקורס
- תמיכה של סגל ההוראה דרך האתר
- סיורים וסדנאות שיתקיימו במרכז לחקר העיצוב בהתאם לתוכנית הלימודים שתיקבע.

שם הקורס	ארץ עיר
הגדרה	קורס היברידי - קשרי אקדמיה -כיתה
מרצה מובילה	גלית גאון

שנת הוראה	התשפ"ה
נקודות זכות	4
משך הקורס	שנתי
מספר שיעורים	28

מטרות הקורס	לפתח אצל התלמידים והתלמידות כלים ללמידה ומחקר עצמי, יכולת איתור, מיפוי וזיהוי, חשיבה ביקורתית ומיומנויות מחקר דרך הכרות עם התפתחות שפת העיצוב בישראל, יוצרותיה ויוצריה. דמות הבוגר: מהרהר, מערער ,מברר, יוצר מכיר ומודע לקשר בין גבוש זהות ישראלית בעת החדשה לבין התפתחות השפה העצובית בישראל

דרישות קדם	יסודות שפה חזותית , פיענוח קוד חזותי, התנסות בתאור יצירה בשדות האמנות, העיצוב והאדריכלות. התנסות בסיסית בתהליכי עצוב כמו הפשטה יצירת סדרה , זיהוי, ניתוח הקשר בין מבנה-צורה-טכנולוגיה לצד עיבוד מסר דרך חומר וצורה.

ייעדי הקורס	• התלמידים והתלמידות יזהו, יאתרו ויסמנו את הקשר בין התפתחות הזהות המקומית בישראל לפני קום המדינה ואחרי קום המדינה ובין התפתחות התרבות החזותית חומרית בארץ. • התלמידים והתלמידות יכירו מעצבים ומעצבות , סגנונות, חומרים ותחומי ידע, לצד גורמים ושקולים אשר השפיעו ועדיין המשפיעים על העיצוב בישראל. • התלמידים והתלמידות יוכל להוביל תהליך חקר עצמאי דרך שמוש באתר מרכז שנקר לחקר העצוב בישראל כבסיס ידע רחב ומרכזי.

תוצאות הלמידה
להיות מיומנים ומיומנות בעבודה דינאמית בסביבה דיגיטלית.
להיות מסוגלים ומסוגלות לנתח טקסט חזותי.
להיות מסוגלים ומסוגלות לקשר בין דימוי לטקסט ובין טקסט לדימוי.
להיות מסוגלים ומסוגלות לפרֵש מערכת הקשרים חזותית.
להיות מסוגלים ומסוגלות לתאר מהלך רוחבי היסטורי ולאתר את ביטויו החזותיים.

תוצרי למידה	כל תלמיד.ה יגישו באופן דיגיטלי לוח מירו - המבוסס על מפת חשיבה בעלת שלושה רבדי מידע : הראשון - מידע חזותי : **אוצרות** של חומרים חזותיים דיגיטלים מתוך אתר המרכז לחקר העיצוב. השני - מידע טקסטואלי : **איתור מחקרים ומאמרים** [בין אם באופן עצמאי ובין אם באתר] ולהציג דרכם את פרטי הרובד החזותי שנבחרו. השלישי - מידע הקשרי : **מידע חדש שייצרו התלמידים** דרך ניתוח, הקשר וביטוי חזותי ומילולי של מערך קוי הדמיון וההשפעה של דימויים תוך עיגון שלהם בטסקטים מחקריים.

בסיס ידע	הקורס מבוסס על האוסף והמידע הנגיש והפתוח לציבור באתר המרכז לחקר העיצוב בישראל, האוספים המתועדים בו ומאמרי החקר שבו.

אפני הוראה	הרצאות בכיתה. עבודה עצמית באתר המרכז לחקר העיצוב: הקורס מתוכנן כך שניתן לקיימו **בכל בית ספר**, גם אם מרוחק, באמצעות המערכת הממוחשבת. סיור בשנקר ובמרכז לחקר העיצוב ובשנקר. סדנא סינכרונית בפיתוח לוחות חשיבה דיגיטלים.

תוכנית הכשרה לצוותי הוראה	תוכנית ההכשרה מיועדת למורים ומורות שילמדו את הקורס, תתקיים בתיאום עם מפמ"ר, במרכז לחקר העיצוב, באופן היברידי. תוכנית ההכשרה תכלול : 1. מבוא לעיצוב בישראל - סקירה והכרות עם נושאים מרכזיים, מעצבים ותמות מרכזיות בהן יעסוק הקורס. 2. הכרות עם אתר המרכז, תכניו ואופן העבודה בו

	3. הכרות עם תכני הקורס, לפי סדר פרקי ההוראה 4. תירגול של עבודה דרך האתר בבניית מערך שעור מקיף. 5. סדנא של בניית מצגות לשעורים. 6. סדנא של בניית לוחות מירו. 7. סיור באוספי המרכז 8. סיור ומפגש עם שלושה מעצבים ומעצבות.

תקציר הקורס

הקורס 'ארץ, עיר' עיצוב בישראל, מבקש לפתח את מיומנויות החקר, המחקר והחשיבה הביקורתית, בשדה העיצוב המקומי, דרך הכרות עם התפתחות התרבות החומרית והחזותית בישראל, יוצריה המרכזיים והשדה המחקרי שמעגן את נוכחותם ותרומתם להפתחותו.

הקורס יזמן דיון וניתוח של חפצים וסמלים מייצגים בעיצובה של הזהות הישראלית ויתעכב על שאלות כגון : כיצד התהוו והתגבשו האובייקטים מחוללי הזהות הקולקטיבית בישראל? איזה סוג של זהות ישראלית מייצגים המוצרים, כיצד יצרו האובייקטים את הזהות הישראלית ומי עמד מאחורי ייצור זהות זו? הקורס מזמין כל אחת ואחד מהלומדות והלומדים בו לפתח מילון חומרי, טקטילי, טכנולוגי טקסטורלי ומבני שירחיב את ארגז הכלים המקצועי ויקשור את יצירתם לנעשה בשדה המקומי, דרך תרגילים רפלקטיבים, קריאה משותפת של מאמרים ועבודת חקר אישית של פריטים בארכיון שנקר לחקר העיצוב בישראל.

מבנה הערכה ומדידה

קריטריון להערכה	משתנים של הקריטריון	% מהציון
איסוף, ניתוח מיון והצגת ידע	הצגת ידע דרך ניתוח מילולי מסמך מסכם לפעולת חקר עיצוב	30%
ביטוי מהלך הקשרי חדש	ביטוי רפלקטיבי חזותי מתוך הארכיון - כמפת חשיבה דיגיטלית.	30%
מקוריות	ייחודיות, מיקוד, בידול	10%
ביטוי עיצובי	האופן שבו המפה	20%
תקשורת בינאישית ותהליך עבודה	השתתפות בדיונים בכיתה ושלבי העבודה דרך מפות מירו דיגיטליות	10%
סה"כ		100%

מבנה הקורס			
מספר/ תאריך	נושא השיעור	פירוט	פעולות
1	מבוא - הכרות עם הקורס ומטרותיו, הסבר על מתן המיון והצגת אתר המרכז לחקר העיצוב	התנסות אישית ראשונה וחופשית בחיפוש באתר	שנקר: הכנת תיקיית חומרים המיועדים למצגת + מסמך ובו המלצות למורה לקראת שיעור הכולל דיון
2	סדנאת כרטיסיות	שפת אם בין עיצוב ישראלי ועיצוב בישראל	שנקר: הכנת סט כרטיסיות וכתיבת מערך הסדנא. משימה הביתה : מונחי מילון
3	מבוא תאורטי - אם הרצל היה מעצב	המסע מוינה לפלשתינה	שנקר: הכנת תיקיית חומרים המיועדים למצגת + מסמך קצר ובו המלצות למורה לקראת שיעור + חומרי רקע למורה משימה הביתה: מקומיות - בין זהות וזיהוי
4	מבוא - סדנא פעילה	מקומיות מהי - בין זהות לזיהוי	שנקר: מסמך קצר ובו המלצות למורה לקראת שיעור פעיל + מערך סדנא + משימה הביתה
5	ארץ - שעור תאורטי	מחזון לסמל, מרעיון לדגל	שנקר: הכנת תיקיית חומרים המיועדים למצגת + מסמך קצר ובו המלצות למורה לקראת שיעור + חומרי רקע למורה + משימה הביתה
6	ארץ - סדנא פעילה	מחקר חזותי היסטורי לאומי	שנקר: מסמך קצר ובו המלצות למורה לקראת שיעור פעיל + מערך סדנא + משימה הביתה
7	עיר - שעור תאורטי	בירור המושגים קיבוץ, מושב, כפר ועיר דרך כרזות קרן קיימת לישראל	שנקר: הכנת תיקיית חומרים המיועדים למצגת + מסמך קצר ובו המלצות למורה לקראת שיעור + חומרי רקע למורה + משימה הביתה
8	עיר - סדנא פעילה	בין אדריכלות, עיצוב נוף, עיצוב זהות ומקום	שנקר: מסמך קצר ובו המלצות למורה לקראת שיעור פעיל + מערך סדנא + משימה הביתה
9	חי - שעור תאורטי	דימויי גמל יונה, פרה וחמור בספרות ילדים	שנקר: הכנת תיקיית חומרים המיועדים למצגת + מסמך קצר ובו המלצות למורה לקראת שיעור + חומרי רקע למורה + משימה הביתה

10	חי - סדנא פעילה	נוכחותן של חיות הבית והמשק כפי שהן באות לידי ביטוי בתרבות החזותית והחומרית, על ציר הזמן	שנקר: מסמך קצר ובו המלצות למורה לקראת שיעור פעיל + מערך סדנא + משימה הביתה
11	סדנאת מפות חשיבה	תירגול בכיתה ולימוד של מפות מירו דרך חומרים שנאספו בשעורים 10+8+6+4	שנקר: מסמך קצר ובו המלצות למורה לקראת שיעור פעיל + מערך סדנא + תוצר - בניית מפה מרכזת הנובעת מאלמנט אחד, ניתוח ויצירת מערכת הקשרים חזותיים + כרטיסי חפץ
12	ביקורת עבודות - אמצע שנה	בהתאם לגודל הכיתה	ציון+ פידבק
13	ביקורת עבודות - אמצע שנה	בהתאם לגודל הכיתה	ציון+ פידבק
14	צומח - שעור תאורטי	דימויי צבר תמר וזית בשטיחים וחפצי נוי	שנקר: הכנת תיקיית חומרים המיועדים למצגת + מסמך קצר ובו המלצות למורה לקראת שיעור + חומרי רקע למורה + משימה הביתה
15	צומח סדנא פעילה	הצגת מקרי הבוחן בכיתה טניתוח משותף	שנקר: מסמך קצר ובו המלצות למורה לקראת שיעור פעיל + מערך סדנא + משימה הביתה
16	דומם: בית - שעור תאורטי	הבית הישראלי בשינוי מתמיד	שנקר: הכנת תיקיית חומרים המיועדים למצגת + מסמך קצר ובו המלצות למורה לקראת שיעור + חומרי רקע למורה + משימה הביתה
17	הבית הישראלי - סדנא פעילה	הצגת סדרות הצילומים של התלמידים והתלמידות בתערוכה בכיתה	שנקר: מסמך קצר ובו המלצות למורה לקראת שיעור פעיל + מערך סדנא + משימה הביתה
18	ילד | ילדה - שעור תאורטי	מ'החדר' אל 'הכיתה' בעקבות עיצוב גן הילדים ובתי הספר בארץ	שנקר: הכנת תיקיית חומרים המיועדים למצגת + מסמך קצר ובו המלצות למורה לקראת שיעור + חומרי רקע למורה + משימה הביתה
19	ילד | ילדה -סדנא פעילה	תירגול בכיתה בנושא מגדר וזהות	שנקר: מסמך קצר ובו המלצות למורה לקראת שיעור פעיל + מערך סדנא + משימה הביתה

20	עברית שפה קשה - הרצאת אורחת	טיפוגרפיה עברית	הרצאה אורחת של משרד/מעצבת/מעצב טיפוגרפי-חזותי בכיתה - מתוך מאגר של המרכז.
21	ביקור במרכז שנקר או בתערכת עיצוב הקרובה לבית הספר		
22	מבוא לתרגיל מסכם לקראת הגשה סופית	• מה ייחשב תרגול טוב • כיצד מגדירים מחקר טוב • מה מטרת המחקר • איך עובדים במירו באופן מיטבי • מה ייחשב תוצר מוצלח	שנקר: הכנת מסמך ובו המלצות למורה לקראת שיעור
23	עבודה בכיתה - יישום המפה	איסוף כל התרגילים ועריכתם במפת מירו	שנקר: הכנת מסמך ובו המלצות למורה לקראת שיעור
24	עבודה בכיתה - יישום המפה	הרכבת שכבת תוכן טקסטואלית והקשרית	שנקר: הכנת מסמך ובו המלצות למורה לקראת שיעור
25	עבודה בכיתה - יישום המפה	עריכה גרפית - הבנייה רעיונית	שנקר: הכנת מסמך ובו המלצות למורה לקראת שיעור
26	תירגול ההגשות בכיתה	תירגול בעל פה להצגת המפה החזותית	
27	תירגול ההגשות בכיתה	תירגול בעל פה להצגת המפה החזותית	
28	הצגת רפרטים חזותיים בשנקר/זום/		

רשימה ביבליוגרפית	
חובה	עזריהו, מעוז על השטרות גרפיקה עברית סטודיו האחים שמיר , תל אביב מוזיאון תל אביב 1999 עפרת, גדעון, "ראשית הקרמיקה הישראלית 1932-1962["גרסה אלקטרונית , המחסן של גדעון עפרת (ינואר 2018) אלמוג, עוז, בונבוניירה ישראלית: אסופת מאמרים וראיונות, חיפה: עוז אלמוג הוצאה פרטית,(2015) דונר, בתיה, "פרקטיקה של רקמת מחבר: משכית כמקרה מבחן", מחשבות על קראפט, תל-אביב: בצלאל ורסלינג,(2015). אלאור, תמר, סנדלים: אנתרופולוגיה של סגנון ישראלי, תל-אביב: עם עובד(,2014) שטרן, עדי. "עיצוב האות העברית בעשור הראשון למדינת ישראל", בתוך דפוסים משתנים: מלאכת העיצוב של משה שפיצר, פרנציסקה ברוך והנרי פרידלנדר, (עורכת: ורדי, עדה), ירושלים: מוזיאון ישראל, (2015)
רשות	טרקטובר , דויד , תוצרת הארץ, הוצאת דומינו, (1984) אליעזר-ברונר, הנריאטה, לחיי העם הזה: חגיגת ישראליאנה בזכוכית, תל-אביב: הוצאת מוזיאון ארץ ישראל, (2018). גרוסמן, חיים, הי דרומה! משחקי קופסא של פעם, תל-אביב: מרום תרבות ישראלית,(2012) גרוסמן,חיים, אישה מקומית- דמות האישה בחפצים הארצי-ישראלים, תל-אביב: מרום תרבות ישראלית (2013). טרטקובר, דויד, תוצרת הארץ, ירושלים: הוצאת דומינו,(1984) כנען-קידר, נורית. "הנערה והכד כדימוי ישראלי", אל המעיין, הנערה והכד: דימוי מקומי ורב תרבותי קטלוג תערוכה פרקש, אהרון. גרפיקה שימושית בארץ ישראל. קטלוג תערוכה, יפו: גלריה פרקש, (1996) צרפתי, רחל, כל שנה וברכותיה: 100 שנות איגרות שנה טובה, ירושלים: מוזיאון ישראל,(2016) שילה כהן, נורית, בצלאל של שץ: 1906-1929 ,ירושלים: מוזיאון ישראל,(1983) טנא, עופרה, ספרי בישול בישראל, מחשבות על הארוחה, ירושלים: בצלאל,(2020) קרוק, הדס, יש שכר לעיצוב המוצר - הולדתו של מקצוע, עיצוב המוצר בישראל בליך, ברוך, קומיקס כתרבות פופולארית, פצעי בגרות – קומיקס עברי, חולון: המוזיאון צבר, שלום, "כרטיסי ה"שנה טובה" ותולדותיהם", אריאל- כתב עת לידיעת ארץ ישראל, מס'173 , (תשס"ו, 2005). עמ' 6-30. רקח-ג'יברה, דייזי, אליאש-זלמנוביץ', נגה, ואחרים, מקום לאופנה – מסע בעקבות הבגד הישראלי, ירושלים: מוזיאון ישראל,(2018)